

MUZEUL MEMORIAL CALISTRAT HOGAȘ

de ALEXANDRINA BOSTAN

Orice cunoscător de literatură și pasionat de excursii montane asociază numele lui Calistrat Hogaș de ținutul pitoresc al Neamțului. Și odată ajuns la poalele Pietricicăi nu uită să-și ia doza de optimism și echilibru trecând prin casa memorială a „confratelui întru drumeție”.

În orașul cu veche istorie, Piatra Neamț, pe drumul care duce de la gară spre centru, așteaptă retrasă, la o răscruce de străzi, casa bătrânească în specific stil moldovenesc a Hogașilor. Deși scriitorul a locuit într-însa numai circa paisprezece ani repartizați în trei perioade (1871—1878, 1881—1886, 1915—1917), i-a fost singura proprietate locativă și unica așezare în care gustul aventurii solitare era hrănit cu delicii.

„Hogașel”, cum îl alinta fostul coleg de liceu — scriitorul G. Panu, s-a născut la Tecuci, și-a purtat existența prin Piatra Neamț, Tecuci, Iași, Alexandria, Roman unde a și murit. Și ca ultim gest de fidelitate acordat codrilor întunecați ai Cozlei și Cernegurii, a fost reînhumat la Piatra Neamț.

Casa-muzeu de astăzi a intrat în proprietatea profesorului de latină odată cu căsătoria sa cu fata preotului Costache Gheorghiu, blînda Elena Constantiniu, sau Elencu, după cum o numea scriitorul. La data aceea locuința era ea însăși o istorie, o istorie a modificărilor trecerii de la rural la urbanismul modern. Familia numeroasă (8 copii) a profesorului Hogaș impune transformarea casei și reșezarea ei pe temelie înaltă de piatră, așa cum apare și astăzi (fig. 1). Locuința în sine merită o parte din pioșenia cu care o străbatem, ea, martora unei vieți cu aparentă liniște, adînci nemulțumiri și continui căutări.

După 1917, anul trecerii din viață, în casă a mai locuit familia. În 1935 s-a stins soția, rămînînd să perpetueze memoria ilustrului tată o fiică, Sidonia Hogaș. În scopul amintit, domnia sa organizează în încăperea din dreapta intrării, fosta cameră de lucru a scriitorului, un mic muzeu cu obiecte și manuscrise. Aici au intrat înțilia oară vizitatorii în zi de luni, 12 iunie 1939.

Memoria Antiquitatis, III, 1971.

Fig. 1. — Muzeul memorial „Calistrat Hogaș“ (aspect exterior).

În anii orînduirii populare casa a devenit muzeu memorial, iar din 1956 a fost luată în grija Sfatului popular orășenesc Piatra Neamț. Amenajarea muzeistică rămăsese aceeași.

Zece ani mai tirziu, din dorința de a oferi publicului tot ce se mai putea vedea și pentru conservarea arhitectonică, Sidonia Hogaș donează casa care intră în renovare și restaurare. În 27 aprilie 1969 se redeschide un muzeu memorial corespunzător orientat pe crearea atmosferei și evocarea unei mari personalități române.

În perimetrul muzeului intră două clădiri și o ogradă nu prea mare în care se mai află, ca vestigii istorice, doi salcîmi împovărați de ani, stînd strajă amintirilor, fîntina și chioșcul de vară. Din livada întinsă de odinioară, corespunzînd în două străzi, nu s-au mai păstrat decît nostalgice aduceri aminte ale contemporanilor.

În clădirea mare se află instalată expoziția de bază a muzeului. El dispune de șase încăperi : trei odăi, două tinde și o sală lungă. Specific ambelor locuințe este cerdacul larg, loc preferat de scriitor pentru a se regăsi privind vîrfurile colinelor din jur.

Organizarea expoziției a urmărit respectarea unui plan menit să illustreze toate perioadele și evenimentele importante din viața și creația scriitorului.

În fosta odaie turcească, amenajată după gustul propriu și cameră de primire a prietenilor într-o ambianță intimă, convocați la o cafea și

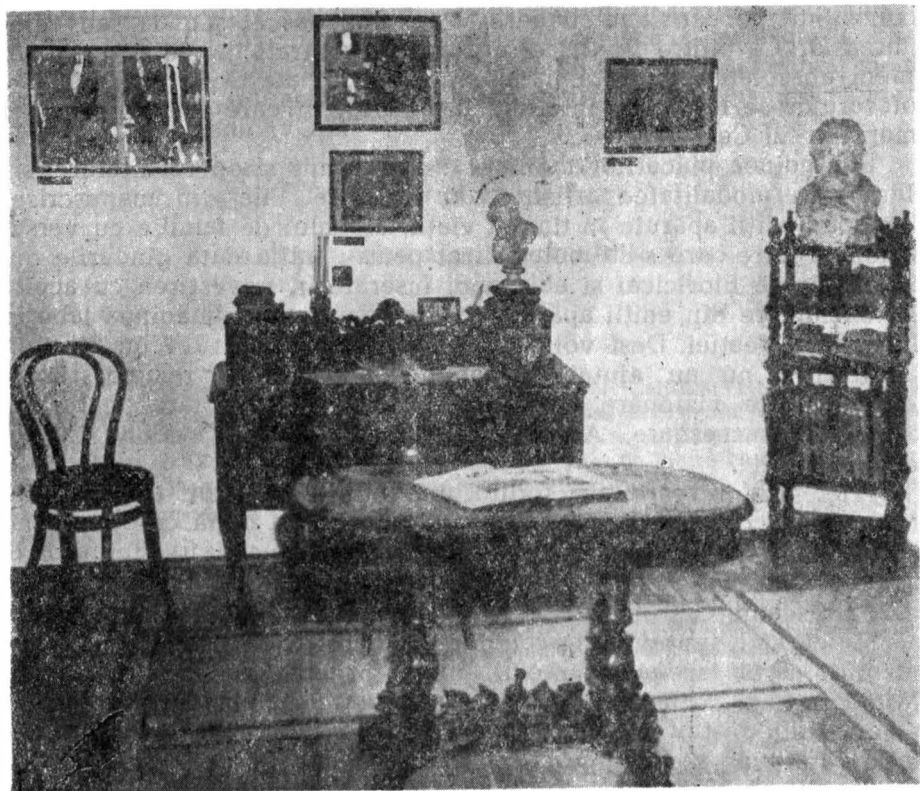

Fig. 2. — Camera de lucru a marelui scriitor moldovean.

joc de ghiorduni, cea mai spațioasă, se prezintă un material bogat. De la casa natală din Tecuci, familia — părinți, familia sa, pină la ocupația cotidiană : catedra.

Vitrina centrală este dedicată actelor oficiale emise de Ministerul Instrucțiunii Publice prin care se urmărește drumul străbătut de Hogaș ca profesor. Mutat la cerere sau disciplinar, predind și alte discipline decît cele în specialitate, munca onestă cu elevii i-a fost răsplătită cu medalia „Răsplata muncii pentru învățămînt” clasa I. Ocupația pentru care singura rațiune era „școala și pentru școală” i-a adus și satisfacții antume ca și omagii postume. Între ele se numără și un bust al rapsodului antic Homer, dăruit de o promoție de elevi celui pe care, pentru dragostea, patetismul și dăruirea lui îl denumiseră „Homer al nostru”. Într-una din vitrine se găsesc și cîteva dintre paginile de admirație și

recunoștință pe care i le-au adresat fostului dascăl școlari sau colegi de breaslă. Că dintre învățăcei au ieșit și confrați în ale scrisului ori oameni aureolați de merite în alte domenii, o atestă și un catalog al profesorului de la Liceul Internat, Iași, 1910, în care stă scris numele romancierului Cezar Petrescu.

Solitudinea plăcerilor montane s-a transmis și operei literare, singulară prin modalitatea artistică de realizare. File din manuscrisele celor două ediții apărute în timpul vieții, albumul de familie cu versuri ocazionale între care s-au materializat pentru întâia dată gândurile gingașe închinare Floricicăi și abia apoi înserate în povestirea cu același titlu, exemplare din ediții apărute în timp dau sumar imaginea laboriosului act al creației. Deși volumele apărute în 1912, 1914 nu au ajuns la cititori și nu au ajutat la deplina afirmare și recunoaștere a talentului, spre vizionare sînt expuse cîteva exemplare alături de suratele lor succesoare. Autorului i-a fost acordată medalia literară „Bene Merenti”.

Prietenii literare ale scriitorului, bun povestitor în scris, dar neîntrecut în conversații, sînt amintite de fotocopii după corespondența purtată cu „Compania”, numele sub care semna colectivul literaților de la revista ieșană „Viața Românească”, sau cu scriitori în parte: D. D. Pătrășcanu, G. Topîrceanu, M. Sevastos.

Și tot aici supraviețuiesc obiecte din recuzita de călătorie, păstrînd încă aerul tare al muntelui, mirosul de zăr al stîinii și privirea galeșă a Axiniei de la Durău. Pistolul cu butoiaș, boxul, copita Piscuții și pelerina din postav negru stau mărturie a lungilor drumeții din vacanțele de vară, cînd ai săi știau cînd pleacă, dar ca și călătorul, nu puteau prevedea întoarcerea.

O cameră mobilată ca dormitor cu o garnitură completă de culoare maronie, în care se include și patul scund al scriitorului, atrage atenția și prin vechimea a două obiecte moștenite de la părinți: o icoană pictată pe lemn și un lăicer de perete. Tot aici se găsesc perna cu fața ei de pernă și un fragment din cearșaful de plapomă, lenjeria în care a decedat.

Un loc preferat era camera de lucru și astăzi aproximativ organizată pe aceleași coordonate (fig. 2). Biroul elegant din lemn de cireș, o etajeră sculptată confirmă gustul fin al stăpînului dar impresia generală este că Hogașii au agonisit cu răbdare o altfel de opulență decît cea materială, bogăția spiritului.

Coborînd din cerdacul spațios unde sta permanent o masă mare de brad întinsă pentru oricine se abătea pe la gospodăria sa, pașii se îndreaptă spre pavilionul de vară ale cărui ferestre îndeamnă la indiscreție; și pentru că prietenii rămîn lingă casă, aproape de chioșc este mormîntul mic și neobservat al cățelului favorit, Pătățel.

Cu ultima privire aruncată înapoi, vizitatorul păstrează în amintire umbra celor doi nuci care alcătuiesc avangarda și ariergarda casei-muzeu. Și știe că la reîntorcerea sa, ceva se va mai fi schimbat, modernizarea și rîvna urmașilor vor da continuu alte dimensiuni memoriei marelui rapsod moldovean.

LE MUSÉE-MÉMORIAL CALISTRAT HOGAȘ

RÉSUMÉ

Parmi les écrivains roumains d'origine moldave, Calistrat Hogaș (1847—1917) est très connu et apprécié pour la charme insolite de ses écrits. Son ouvrage en prose intitulé „Sur voies de „montagne” contient des souvenirs sur les hommes et les lieux de ses balades dans les montagnes qui entourent la ville de Piatra Neamț.

Calistrat Hogaș a vécu 14 ans dans une vieille maison située, maintenant aussi, au centre de la ville. Aujourd'hui l'édifice est organisé, comme de juste musée-mémorial.

Fondé au mois d'avril 1969, cet établissement avait ouvert dès 1939 une chambre commémorative pour les visiteurs car la maison était encore la propriété des descendants.

Dans le musée actuel se trouvent des objets et des documents officiels et littéraires qui attestent la présence du grand écrivain. Ainsi on peut énumérer les objets qui l'ont accompagné dans ces balades, des pièces de bureau, manuscrits en prose et en vers, acts de sa profession quotidienne — celle de professeur de roumain et latin.

Il y a aussi dans cette maison des exemplaires apparus le long du temps en commençant de 1912 et 1914 jusqu'en 1970 (la dernière).

Tout parle ici de Calistrat Hogaș „le grand amant de la nature”.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — Le musée-mémorial „Calistrat Hogaș” (l'aspect extérieur).

Fig. 2. — Le bureau du grand écrivain moldave.
